

Ομηρική εποχή

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ (από το 1100 ως το 323 π.Χ.)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

1600-1100π.Χ.:Πρωτοϊστορική περίοδος που οδηγεί στο μυκηναϊκό πολιτισμό.

1100 π.Χ.:Έναρξη της ελληνικής ιστορίας.

11^{ος} – 9^{ος} αιώνας:Οι μετακινήσεις των ελληνικών φύλων και η μόνιμη εγκατάσταση στις δυο πλευρές του Αιγαίου δίνουν ώθηση στην οικονομία και οδηγούν στην πολιτική οργάνωση.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ:

- *Το γεωγραφικό ανάγλυφο* εμπόδισε την ένωση των ελληνικών φύλων .
- *Η θάλασσα* αποτέλεσε πηγή ζωής και ευνοϊκό παράγοντα για την εξάπλωσή τους, αφού οδήγησε νέους τόπους εγκατάστασης.
-

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΣΑΝ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

1. Η οργάνωση των Ελλήνων σε *πόλεις – κράτη*.
2. Οι *επαφές* με τους άλλους λαούς.
- 3.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ:

- **Ομηρική εποχή (1100-750 π.Χ.)**
- **Αρχαϊκή εποχή (750-480 π.Χ.)**
- **Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.)**
- **ΟΜΗΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (1100-750 π.Χ.)**

Ονομάζεται έτσι γιατί κύρια πηγή πληροφοριών εκτός από τις αρχαιολογικές έρευνες αποτελούν τα *ομηρικά έπη*. Έχει χαρακτηριστεί και ως *ελληνικός μεσαίωνας* ή *σκοτεινοί χρόνοι* , γιατί παλαιότερα θεωρούσαν εποχή παρακμής και οι γνώσεις μας γι' αυτήν ήταν περιορισμένες.

Χαρακτηριστικά: 1. Είναι μεταβατική εποχή με συνεχείς μετακινήσεις.

2. Στο τέλος της με την απόκτηση μόνιμων εγκαταστάσεων διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις ανασυγκρότησης και οργανωτικής δημιουργίας.

Μετακινήσεις: 12^{ος} αιώνας π.Χ.: Παρατηρείται αραίωση του πληθυσμού και απουσία κοινωνικής συγκρότησης.

Λόγοι επικράτησης των Δωριέων: 1. Η επιδρομή των λαών της θάλασσας. 2. η απουσία αντίστασης των Μυκηναίων.

Αποτελέσματα της επικράτησης των Δωριέων:

1. Ανακατατάξεις των ελληνικών πληθυσμών μέσα στον ελλαδικό χώρο.
2. Η δημιουργία μεταναστευτικού ρεύματος προς τις ακτές της Μ. Ασίας (λόγω του δημογραφικού προβλήματος που δημιουργήθηκε).

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ

Η φημολογούμενη κάθοδος των Δωριέων σύμφωνα με την επικρατούσα εκδοχή έγινε στον ελλαδικό χώρο από τη βορειοδυτική Ελλάδα. Σύμφωνα με νεότερη άποψη οι Δωριείς ήταν ένα ελληνικό ποιμενικό φύλο που κατοικούσε σε ορεινές περιοχές και μετά τη διάλυση του μυκηναϊκού κόσμου βρήκε την ευκαιρία να κατέβει σε πεδινές περιοχές.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Πότε αρχίζει η ελληνική ιστορία;
2. Ποιο ρόλο έπαιξε ο τόπος στην οικονομία και την πολιτική οργάνωση των Ελλήνων;
3. Ποιοι παράγοντες καθόρισαν τη δημιουργία του «ελληνικού θαύματος»;
4. Σε ποιες περιόδους διακρίνουμε την αρχαία ελληνική ιστορία;
5. Ποια ιστορική περίοδο ονομάζουμε Ομηρική εποχή και για ποιο λόγο;
6. Γιατί η ομηρική εποχή χαρακτηρίστηκε ως ελληνικός μεσαίωνας;
7. Ποια τα χαρακτηριστικά της ομηρικής εποχής;
8. Που οφείλεται η επικράτηση των Δωριέων;
9. Ποια τα αποτελέσματα της επικράτησης των Δωριέων;

ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ

Ονομάζονται έτσι οι μεταναστευτικές κινήσεις των ελληνικών φύλων προς τις ακτές της Μικράς Ασίας, που πραγματοποιήθηκαν από τα μέσα του 11^{ου} αιώνα μέχρι και τον 9^ο αιώνα με γέφυρα νησιά του Αιγαίου.

<u>ΦΥΛΟ</u>	<u>ΑΠΟ</u>	<u>ΠΡΟΣ</u>	<u>ΟΡΓΑΝΩΣΗ</u>
Αιολείς	Θεσσαλία	Λέσβο Τένεδο Βόρειες ακτές	

		Μικράς Ασίας (Αιολίς)	
Ίωνες(και μαζί Δρύοπες , Μολοσσοί, Αρκάδες , Φωκείς , Μάγνητες)	Βορειοανατολική Πελοπόννησο , Αττική , Εύβοια	Σάμο Χίο Απέναντι ακτές Μικράς Ασίας (Ι ω ν ί α)	12 Π Ο Λ Ε Ι Σ_ <u>ΠΑΝΙΩΝΙΟ</u> : θρησκευτική ένωση με κέντρο το ιερό του Ποσειδώνα στο ακρωτήριο της Μυκάλης.
Δωριείς	Λακωνία , Επίδαυρο , Τροιζήνα	Μήλο , θήρα , Κρήτη , Ρόδο , Κω,Νοτιοδυτικές Ακτές Μικράς Α σ ί α ς	ΔΩΡΙΚΗ ΕΞΑΠΟΛΗ (Ιαλυσός, Κάμρος , Λίνδος από Ρόδο Κως , Κνίδος, Αλικαρνασσός) Κέντρο το ιερό του Απόλλωνα στο Τριόπιο Ακρωτήριο της Κνίδου

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ:

Κυριαρχεί η *κλειστή αγροτική οικονομία*.

- **ΓΕΩΡΓΙΑ:** Κύρια πηγή ανάπτυξης ήταν η γη. Στήριγμα της οικονομίας ήταν ο *οίκος* που ενσωμάτωσε τα μέλη της οικογένειας και άλλα άτομα. Δεν υπήρχε εξειδίκευση και καταμερισμός εργασίας.
- **ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ:** Δεν υπήρχε. Όλες οι παραγωγικές διαδικασίες επιτελούνταν στο πλαίσιο του οίκου.
- **ΕΜΠΟΡΙΟ:** Περιορισμένο *ανταλλακτικό εμπόριο* μεταξύ των οίκων, όταν υπήρχε έλλειψη αγαθών. *Μέτρο* για την αξιολόγηση των ανταλλασσόμενων αγαθών ήταν : το *βόδι*, τα *δέρματα ζώων*, τα *μέταλλα* ή οι *δούλοι*.
- **ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ:** Διεξαγόταν από τους Φοίνικες κυρίως για την προμήθεια μετάλλων δούλων.

- **ΑΛΛΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΑΓΑΘΩΝ:** Η ανταλλαγή δώρων, ο πόλεμος και η πειρατεία.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μονάδα κοινωνικής συγκρότησης ήταν ο **οίκος**.

- ❑ **ΑΡΙΣΤΟΙ:** Είχαν άμεσους συγγενικούς δεσμούς με τον οίκο, ήταν κάτοχοι γης και είχαν οικονομικό ισχύ.
- ❑ **ΠΛΗΘΟΣ:** Πολυάριθμη κοινωνική ομάδα χωρίς άμεσους συγγενικούς δεσμούς με τον οίκο.
- ❑ **ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ:** Ειδικευμένοι τεχνίτες, ανεξάρτητοι συγγενικά, αλλά οικονομικά εξαρτώμενοι από τους οίκους μιας ευρύτερης περιοχής.
- ❑ **ΔΟΥΛΟΙ:** Περιουσιακό στοιχείο του οίκου και ήταν αιχμάλωτοι πολέμου ή πειρατείας.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ:

Οι πρώτες ελληνικές κοινωνίες ήταν τα ***φυλετικά κράτη***.

ΦΥΛΟ → ΦΥΛΕΣ → ΦΑΤΡΙΕΣ → ΓΕΝΗ

- ❖ **ΚΡΑΤΟΣ:** Προερχόταν από τη διάσπαση ενός φύλου ή από τη συνένωση διαφορετικών φύλων του ίδιου φύλου.
- ❖ **ΒΑΣΙΛΕΙΣ:** Εξελέγησαν από τους φυλετικούς αρχηγούς της εποχής των μετακινήσεων, όταν τα φύλα απέκτησαν μόνιμη εγκατάσταση. Ήταν κληρονομικοί, ήταν αρχηγοί του στρατού, κυβερνήτες, θρησκευτική και δικαστική εξουσία.
- ❖ **ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ:** Συμβούλιο από τους αρχηγούς των γενών δίπλα στο βασιλιά. Ονομάζονταν και αυτοί βασιλείς. Βαθμιαία περιόρισε τη βασιλική εξουσία.
- ❖ **ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ:** Αποτελούνταν από το πλήθος, κυρίως τους πολεμιστές και τη γυναίκα. Συγκαλούσε ο βασιλιάς, όταν έπαιρνε κάποια σημαντική απόφαση για να ζητήσει τη γνώμη τους.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ : Στην ομηρική εποχή συναντούμε το πρώτο στάδιο της πολιτικής οργάνωσης, τον ***κράτος*** που οδηγεί στην ελληνική ***πόλη - κράτος***.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ : Η έννοια της πολιτικής οργάνωσης γι' αυτήν την περίοδο αποτελεί ιστορικό αναχρονισμό, γιατί ο όρος πολιτικός είναι παράγωγο της δημιουργίας των πόλεων και της λειτουργίας των πόλεων – κρατών.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:

- **ΓΡΑΦΗ:** Η Γραμμική Β' λησμονήθηκε μετά την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων. Τέλη του 19ου αιώνα με αρχές του 20ου αι. π.Χ. εμφανίζεται η ***αλφαβητική γραφή (=τα σύμβολα αποδίδουν***

φθόγγους). Προέκυψε αφομοιωτικά από το φοινικικό αλφάβητο, αφού οι Έλληνες το προσάρμοσαν ανάγκες της γλώσσας και πρόσθεσαν τα φωνήεντα. Έτσι δημιουργήθηκε το πρώτο πραγματικό αλφάβητο.

- **ΘΡΗΣΚΕΙΑ:** Δημιουργήθηκαν τα πρώτα ιερά που σταδιακά απέκτησαν πανελλήνιο χαρακτήρα. Παράλληλα με τις τοπικές λατρείες παγιώθηκαν οι θρησκευτικές αντιλήψεις που συγκρότησαν το *ολυμπιακό δωδεκάθεο*.
- **ΠΟΙΗΣΗ:** Διαμορφώθηκε προφορικά η πρώτη ελληνική ποίηση, η *επική ποίηση*.
- **ΤΕΧΝΗ:** Μικροτεχνία και κεραμική. Κυριαρχούν τα γεωμετρικά σχέδια και σχήματα γ και η τέχνη ακόμα και ολόκληρη η εποχή ονομάζεται *γεωμετρική*.

ΟΜΗΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Επιλέξτε το σωστό :

1. Ομηρική εποχή λέγεται η περίοδος της ελληνικής ιστορίας από
α) 1600 – 1100 π. Χ. β) 1500 – 750 π. Χ γ) 1100 – 750 π. Χ
2. Ανώτερη κοινωνική τάξη ήταν: α) το πλήθος β) οι άριστοι γ) η εκκλησία του δήμου
3. Την ανώτερη εξουσία είχαν: α) οι ιερείς β) οι βασιλείς γ) οι ηγεμόνες
4. Κύρια πηγή πλούτου ήταν : α) η γη β) το εμπόριο γ) η βιοτεχνία
5. Στην Ομηρική εποχή στην τέχνη κυριαρχούν
α) οι ειρηνικές σκηνές β) τα γεωμετρικά σχέδια γ) οι πολεμικές σκηνές

Να χαρακτηρίσετε ως σωστές ή λανθασμένες τις παρακάτω προτάσεις :

1. Η Ομηρική εποχή ονομάζεται και «ελληνικός μεσαίωνα», διότι ήταν εποχή παρακμής
2. Η κατάρρευση των Μυκηναίων οφείλεται στην κάθοδο των Δωριέων
3. Ο α' ελληνικός αποικισμός εξαπλώθηκε στις δυτικές ακτές της Μικράς Ασίας
4. Οι Δωριείς πιεζόμενοι από τα άλλα φύλα ίδρυσαν αποικίες σε νησιά του Αιγαίου και στα παράλια της δυτικής Μικράς Ασίας
5. Η Γραμμική Β' λησμονήθηκε μετά την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων.
6. Ο οίκος ήταν η βασική οικονομική μονάδα κατά την ομηρική εποχή
7. Άνωτατος άρχοντας ήταν ο βασιλιάς ο οποίος εκλεγόταν από τη βουλή των γερόντων

8. Οι Έλληνες της ομηρικής εποχής ήταν οι δημιουργοί του πρώτου πραγματικού αλφαβήτου
9. Τα ομηρικά έπη περιέχουν στοιχεία από τραγούδια παλαιότερων εποχών
10. Το γεωγραφικό ανάγλυφο διευκόλυνε την ένωση των ελληνικών φύλων
11. Την περίοδο αυτή δεν υπήρχαν ιερά
12. Οι Δωριείς ίδρυσαν τη Δωρική δωδεκάπολη
13. Οι Έλληνες πρόσθεσαν στο αλφάβητο τα σύμφωνα
14. Η βουλή των γερόντων ήταν συμβούλιο από τους αρχηγούς των γενών δίπλα στο βασιλιά που ονομάζονταν και αυτοί βασιλείς

Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις ώστε να είναι αληθείς

1. Η έναρξη της ελληνικής ιστορίας τοποθετείται στο ..... π.Χ
2. Η τέχνη ακόμα και ολόκληρη η εποχή ονομάζεται .....
3. Διαμορφώθηκε προφορικά η πρώτη ελληνική ποίηση, η .....
4. Το ..... εμπόδισε την ένωση των ελληνικών φύλων
5. Οι μεταναστευτικές κινήσεις των ελληνικών φύλων προς τις ακτές της Μικράς Ασίας, που πραγματοποιήθηκαν από τα μέσα του 11^{ου} αιώνα μέχρι και τον 9^ο αιώνα με γέφυρα τα νησιά του ονομάζονται .....
6. Κατά την ομηρική εποχή κυριαρχεί η ..... οικονομία
7. Η θρησκευτική ένωση των Ιώνων λεγόταν .....

Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α' με τα δεδομένα της στήλης Β'.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β
1. Ομηρική εποχή	α) (750-480 π.Χ.)
2. Αρχαϊκή εποχή	β) (1100-750 π.Χ.)
3. Κλασική εποχή	γ) (480-323 π.Χ.)

Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α' με τα δεδομένα της στήλης Β'.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β
1. ΚΡΑΤΟΣ	α) Ήταν κληρονομικοί, ήταν αρχηγοί του στρατού, κυβερνήτες με θρησκευτική και δικαστική εξουσία.

2. ΒΑΣΙΛΕΙΣ:	β) Αποτελούνταν από το πλήθος, κυρίως τους πολεμιστές και τη συγκαλούσε ο βασιλιάς, όταν έπαιρνε κάποια σημαντική απόφαση για να ζητήσει τη γνώμη τους.
3. ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ:	γ) Προερχόταν από τη διάσπαση ενός φύλου ή από τη συνένωση διαφορετικών φυλών του ίδιου φύλου
4. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ:	δ) Συμβούλιο από τους αρχηγούς των γενών δίπλα στο βασιλιά που ονομάζονταν και αυτοί βασιλείς

Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α' με τα δεδομένα της στήλης Β'.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β
1. ΑΡΙΣΤΟΙ:.	α) Ειδικευμένοι τεχνίτες, ανεξάρτητοι συγγενικά, αλλά οικονομικά εξαρτώμενοι από τους οίκους μιας ευρύτερης περιοχής
2. ΠΛΗΘΟΣ:	β) Περιουσιακό στοιχείο του οίκου και ήταν αιχμάλωτοι πολέμου ή πειρατείας
3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ:	γ) Είχαν άμεσους συγγενικούς δεσμούς με τον οίκο, ήταν κάτοχοι γης και είχαν οικονομική ισχύ
4. ΔΟΥΛΟΙ:	δ) Πολυάριθμη κοινωνική ομάδα χωρίς άμεσους συγγενικούς δεσμούς με τον οίκο

1. Να ερμηνευτούν οι όροι : **ομηρική εποχή, γεωμετρική τέχνη, κλειστή αγροτική οικονομία.**

2. Τι είδους εμπόριο διεξαγόταν κατά την ομηρική εποχή; Ποιοι ήταν οι άλλοι τρόποι απόκτησης αγαθών;

3. Αφού μελετήσετε το παράθεμα 2 της σελίδας 80 να αναφέρετε τα μέτρα αναφοράς για την αξιολόγηση των ανταλλασσόμενων αγαθών.

4. Ποια ήταν η μονάδα κοινωνικής συγκρότησης κατά την ομηρική εποχή; Ποια η διάρθρωση της κοινωνίας;

5. Αφού λάβετε υπόψη σας το παράθεμα 3 της σελίδας 80 να καθορίσετε την έννοια του **οίκου**.

6. Τι είδους κράτη έχουμε κατά την ομηρική εποχή; Πώς διαρθρωνόταν κάθε φύλο

7. Πώς μπορούσε να προκύψει ένα κράτος;

8. Πότε οι φυλετικοί αρχηγοί εξελίχθηκαν σε κληρονομικούς βασιλείς;

9. Ποιες οι αρμοδιότητες του βασιλιά των ομηρικών χρόνων;

10. Τι ήταν η βουλή των γερόντων;

11. Σε ποια περίπτωση συγκαλούσε ο βασιλιάς την εκκλησία του δήμου και ποιοι την αποτελούσαν ;
12. Ποια επιτεύγματα προσδιορίζουν το πολιτισμικό επίπεδο κατά τους ομηρικούς χρόνους ;
13. Γιατί η τέχνη της εποχής ονομάζεται γεωμετρική ;
14. Τα ομηρικά έπη μπορούν να αποτελέσουν ιστορική πηγή ;